

Załącznik do
Uchwały Nr XXIV/106/2009
Rady Gminy w Sarnakach
z dnia 10 marca 2009 roku

Plan Rozwoju Miejscowości Borsuki na lata 2009 - 2016

Borsuki 2009

Spis treści

1. Wstęp
2. Charakterystyka ogólna
 - 2.1 Zarys historyczny
 - 2.2 Sytuacja demograficzna
 - 2.3 Środowisko przyrodnicze
 - 2.4 Środowisko kulturowe
 - 2.5 Rolnictwo i gospodarka
3. Ocena mocnych i słabych stron miejscowości
4. Analiza zasobów i kierunków rozwoju miejscowości
5. Program rozwoju – plan działania
6. Opis planowanych inwestycji

1. Wstęp

Borsuki są miejscowością położoną na obszarze Gminy Sarnaki, powiat łosicki, woj. mazowieckie. Znajdują się 20 km od siedziby Gminy tj. m. Sarnaki, 40 km od siedziby powiatu i 160 km od miasta wojewódzkiego Warszawy. Borsuki są miejscowością Gminy, powiatu oraz województwa najbardziej wysuniętą na wschód, graniczy z województwem podlaskim i lubelskim.

Ze względu na swoje usytuowanie miejscowość często zmieniała swoją przynależność administracyjną należąc do województw: lubelskiego, warszawskiego, białkopodlaskiego i obecnie do mazowieckiego. Częste zmiany administracyjne nie przyczyniały się do rozwoju społecznego i infrastruktury miejscowości.

Miejscowa społeczność doceniając i otwierając się na możliwości wykorzystania środków finansowych funduszy Unii Europejskiej, której Polska jest członkiem, postanowiła skonkretyzować i podjąć działania zmierzające do rozwoju Borsuk, tak by podnieść standard życia mieszkańców jak i osób wypoczywających w tej niewątpliwiej „Perle Nadbużańskiej” objętej terenem „Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu”.

2. Charakterystyka ogólna

2.1 Zarys historyczny

W czasach, gdy głównymi szlakami handlowymi były rzeki, przy samym Bugu było miasto Borsewo, przy którym znajdował się port rzeczny.

W czasie wojen szwedzkich miejscowość została całkowicie zniszczona. Wieś obudowano w innym miejscu, oddalonym ponad 1 km od rzeki Bug. Tym razem nie nazywało się Borsewo, ale Borsuki. Być może nazwa wywodzi się od

zwierząt o nazwie borsuki, które w owych czasach licznie zamieszkiwały w okolicznych lasach lub od położenia między lasami, przypominającymi norę borsuczą.

Po zniszczeniu miasta, Borsuki stały się wsią pańszczyźnianą. Pańszczyznę chłopci odrabiali w Zabuzu.

Po powstaniu styczniowym 1863 r., car rosyjski zniósł pańszczyznę, 1864 nastąpiło uwłaszczenie chłopów. Na rocznicę tegoż wydarzenia w roku 1911 na końcu wsi, z lewej strony w kierunku Konstantynowa społeczność borsucka ustawiła metalowy krzyż na kamiennym postumencie z napisem „Społeczność wsi Borsuki, na pamiątkę 50 rocznicy oswobodzenia chłopów od pańszczyźnianego poddaństwa”. Nastąpił nowy pomiar podziału, wieś podzielono na kolonie i przydzielono serwituty. Przed pomiarami wieś liczyła około 2 km, po pomiarach wydłużono do 4 km.

W 1918 r. Polska odzyskała niepodległość, kraj był bardzo zniszczony, a szczególnie rolnictwo, trzeba było dokonać odbudowy od podstaw.

Po 1918 r. zorganizowano 4-klasową szkołę publiczną, nauka odbywała się w języku polskim.

W 1928 r. zorganizowano Ochotniczą straż Pożarną. Na początku lat 30-tych zorganizowano Kółko Rolnicze, które wprowadzało w tym czasie nowoczesne metody upraw i hodowli owiec karakuł. Przy Kółku Rolniczym powstało Koło Gospodyń Wiejskich, które organizowało kursy dla gospodyń wiejskich (tkactwa, szycia i gotowania), oraz zorganizowało przedszkole na okres wakacji.

W 1932 zorganizowano powszechną spółdzielnię spożywców „Społem”, zakupiono dom drewniany, który adaptowano na sklep i świetlicę. Zmeliorowano kilkaset ha łąk i obsiano szlachetnymi trawami. Przed samą wojną w 1939 r. wybudowano 600 m. bruku z kamieni, zwiezionych przez rolników, a państwo pokryło koszty pracy brukarzy.

Druga wojna światowa odcisnęła bolesne piętno na mieszkańcach, w obozach i innych okolicznościach hitlerowcy zamordowali 16 mieszkańców wsi. Na początku lat 90-tych społeczność Borsuk ufundowała pomnik dla uczczenia

rozstrzelanych przez hitlerowców mieszkańców wsi, pomnik znajduje się przy remizie OSP.

W okresie okupacji wszelka działalność społeczna i kulturalna była zakazana z wyjątkiem Straży Pożarnej i to w ograniczonym zakresie.

Z wyzwolonych Borsuk jesienią 1944 r. do Związku Radzieckiego za swoją zgodą zostali przesiedleni Ukraińcy, stanowiący w tym czasie połowę mieszkańców wsi. Na miejsce przesiedlonych przybywali repatrianci ze wschodu – Polacy. Jednak dużo przybyłych rodzin ze wschodu opuściło Borsuki emigrując na ziemie odzyskane.

Po wojnie była duża migracja ludności: kilkanaście rodzin mieszkających stale opuściło Borsuki, wyjeżdżając na ziemie odzyskane oraz do miast za pracą. W 1947 roku w ramach akcji „Wisła” przesiedlono przymusowo 6 rodzin na ziemie odzyskane.

Po wojnie nastąpiło ożywienie gospodarcze i społeczne. Ze szkoły 4-klasowej utworzono szkołę 6-klasową, a dalszej kolejności 8-klasową. Pod koniec lat czterdziestych zorganizowano stałe przedszkole. Z początku lat pięćdziesiątych została wybudowana remizo-świetlica przy Ochotniczej Straży Pożarnej. W 1957 r. reaktywowano Kółko Rolnicze – wyposażono w traktory i maszyny rolnicze. W 1962 r. zelektryfikowano wieś – co przyczyniło się do unowocześnienia rolnictwa i poprawienia bytu mieszkańców.

W 1970 r. wybudowano bazę Kółka Rolniczego, a w latach 1970 – 72 przeprowadzono uwłaszczenie i scalenie gruntów, komasacja poprawiła strukturę agrarną.

Na początku lat siedemdziesiątych zorganizowano klub „Ruch” z pierwszym telewizorem we wsi.

W latach siedemdziesiątych wybudowano drogę asfaltową, która przyczyniła się do rozwoju komunikacji autobusowej.

Z początku lat 90-tych została zlikwidowana szkoła i przedszkole oraz baza Kółka Rolniczego.

Na początku lat 90. została stelefonizowana wieś, do tej pory był jeden telefon u sołtysa.

Pod koniec lat 90. został wybudowany wodociąg, ok. 95% gospodarstw posiadało wodę z wodociągu.

W roku 2007 została wybudowana kanalizacja ściekowa w miejscowości Borsuki ze środków unijnych, gminnych i własnych mieszkańców.

2.2 Sytuacja demograficzna

Miejscowość Borsuki jest jedną z największych wsi Gminy, znajduje się na piątej pozycji pod względem liczebności mieszkańców. Poniżej przedstawione są dane demograficzne z przełomu kilku lat. Widoczny jest spadek ludności między rokiem 2004 a 2005, w następnych latach liczba mieszkańców nieznacznie wzrasta, co jest bardzo pozytywne, szczególnie gdy ogólna liczba mieszkańców Gminy spada.

TABELA 1

Ogólna liczba mieszkańców Borsuk w poszczególnych latach				
2004	2005	2006	2007	2008
258	252	255	257	261

TABELA 2

Podział wiekowy mieszkańców Borsuk (dane za 2008r.)							
mężczyźni				kobiety			
0-18	19-65	66-powyżej	RAZEM	0-18	19-60	61-powyżej	RAZEM
33	84	19	136	29	63	33	125
24,26%	61,77%	13,97%	100%	23,2%	50,4%	26,4%	100%

2.3 Środowisko przyrodnicze

Cała miejscowość Borsuki znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”. Najbardziej charakterystycznym aspektem przyrodniczym miejscowości jest rzeka Bug, płynąca bystrym nurtem w meandrującym korycie, szerokiej niemal naturalnej pradolinie, obrzeżami porośniętymi łąkami wierzbowo-topolowymi (Dolina Bugu). Ukształtowane przez wieki środowisko stworzyło dogodne warunki do rozwoju unikalnej flory i fauny. Wśród łąk na wschód od Borsuk znajduje się ciekawy kompleks starorzeczy nazywany Purwa. Bagniste starorzecza Bugu porastają rzadkie zbiorowiska szuwarowe, są miejscem licznych siedlisk ptactwa charakterystycznego dla terenów podmokłych takie jak: rybitwa czarna, błotniak stawowy i łąkowy, kszczyka, czapla. Obszar ten jest w zainteresowaniu przyrodników, którzy postulują o objęcie go ochroną w postaci Rezerwatu pod nazwą „Cypel”.

Wartościowym pod względem przyrodniczym i krajobrazowym jest przepiękny widok na zakole Bugu z góry zwanej „Łysą Górą”. Miejsce znajduje się wprawdzie na terenie gm. Konstantynów, ale najdogodniej dojść do niego z Borsuk.

2.4 Środowisko kulturowe

Wymienione uprzednio walory przyrodnicze pobudzają swych mieszkańców jak i turystów do twórczości związanej z miejscowością. Najbardziej znanym poetą piszącym poezję związaną z Borsukami jest Pan Jańczuk Edward, który posiada w swoich zbiorach wiele wierszy o tematyce przyrodniczej oraz historycznej związanej z Borsukami.

Bardzo cennym walorem kultury, są legendy związane z miejscowością. Jedna z nich związana jest z wcześniej opisanym miejscem „Łysą Górą”. Legenda głosi:

„Pewnego wieczora w Borsukach stanęła kozacka sotnia. Jeźdźcy mieli przed sobą długą drogę, a nie chcąc pobić w nadchodzących ciemnościach, zażądali od mieszkańców pomocy. Rad nierad ruszył więc z kozakami pewien tutejszy włościan. Prowadził tedy owędy, klnąc pod nosem niezadowolony z niespodziewanego obowiązku. Ponąc niechętnym okiem patrzył też na panoszące się rzędy Moskala. To spowodowało że w jego głowie zrodził się chytry plan: wygubić konnych i w ten sposób ulżyć sobie oraz przysłużyć się sprawie. Zawiódł ich na Łysą Górę i tam tłumacząc, że są już na prostym trakcie, poradził popędzić konie. Zniecierpliwieni późną porą jezdni, nieświadomi, gdzie chłop wykierował, puścili konie w galop i jeden w jeden, na łeb na szyję ruszyli ze skarpy. Nikt nie ocalał i tylko Bóg wie co się z nimi stało.¹

W miejscowości jest jeszcze kilka zachowanych w dobrym stanie budynków drewnianych charakterystycznych dla tych terenów i wybudowanych przez miejscowych cieśli. Niestety żaden z budynków nie został jeszcze wpisany do rejestru zabytków, jednakże kilka z nich znajduje się w zainteresowaniu Konserwatora Zabytków, są to m.in.

1. Obora drewniana posesja Nr 9, koniec XIX.
2. Budynek dawnej szkoły, okres międzywojenny.
3. Dom drewniany NR posesji 28, lata 30 XXw.
4. Dom drewniany Nr posesji 13, 1934r.
5. Kapliczka murowana z krzyżem na szczycie, w centrum wsi 1930r.

¹ Rafał Zubowicz, *Sarnaki i okolice PRZEWODNIK*, Sarnaki - Międzyrzec Podlaski 2007

2.5 Rolnictwo i Gospodarka

Całkowity obszar sołectwa Borsuki wynosi 1568,70 ha. Borsuki należy zaliczyć do typowo rolniczych miejscowości, choć aktualnie można wyliczyć kilka gospodarstw utrzymujących się wyłącznie z pracy na roli, są to gospodarstwa ukierunkowane na hodowlę krów mlecznych lub mięsnych oraz trzodę chlewną. Dominują przede wszystkim gospodarstwa rodzinne o strukturze rozdrobnionej, w których domownicy podjęli się pracy zarobkowej poza rolnictwem. Powyższa sytuacja spowodowana jest bardzo złą jakością gleb (V i VI) nie pozwalającą na uprawę szlachetnych roślin, przeważają uprawy żyta, owsa, mieszanek oraz ziemniaków, podział gruntów ornych oraz pastwisk wg. klas użytkowych przedstawia poniższe tabele.

TABELA 3

Grunty orne [ha]										
Klasa	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz	RAZEM
Ogółem	0	0	0	5,20	22,23	146,65	223,99	47,13	1,73	446,93

TABELA 4

Łąki i pastwiska [ha]							
Klasa	I	II	III	IV	V	VI	RAZEM
Ogółem	0	0	00,91	82,14	130,32	10,40	223,77

W miejscowości działa kilka mikro-przedsiębiorstw zatrudniających do 10 osób, są to: zakład produkujący sprzęt wędkarski „Wir”, zakład naprawy sprzętu motoryzacyjnego, rozlewnia win francuskich, firma prowadząca usługi komunalne oraz motel „Dwór Zaścianek” świadczący szeroki zakres usług wypoczynkowo-gastronomicznych.

Od początku lat 90-tych jest bardzo duże zainteresowanie kupnem nieruchomości i działek pod budowę, przez ludność pochodzącą z miast. W tym czasie wybudo-

wano 20 domów z przeznaczeniem na wypoczynek. Właśnie w tym kierunku miejscowość Borsuki będzie się rozwijać w przyszłości. Aby przyciągnąć większą liczbę wypoczywających należy poczynić inwestycje zwiększające atrakcyjność miejscowości poprzez poprawę bazy sportowo-wypoczynkowej oraz zapewnić mieszkańcom i turystom zaplecze kulturalne w planowanej świetlicy wiejskiej.

3. Ocena słabych i mocnych stron miejscowości

Analiza została przeprowadzona na podstawie wypełnionych ankiet sondażowych przygotowanych przez mieszkańców wsi. Ankiety pozwoliły na przedstawienie następujących wniosków:

Silne strony to:

- nieskażone środowisko przyrodnicze,
- bogata i różnorodna flora i fauna,
- duża atrakcyjność przyrodnicza i krajobrazowa,
- bardzo dogodne warunki dla turystyki,
- gościnność mieszkańców miejscowości,
- zaangażowanie i aktywność mieszkańców w rozwój miejscowości,
- zwarta zabudowa,
- dobrze rozwinięta infrastruktura (wodociąg, kanalizacja ściekowa, telefony),
- wolne przestrzenie do zabudowy

Słabe strony to:

- duża odległość od ośrodków administracyjnych i aglomeracyjnych,
- niedostateczna promocja miejscowości,
- niedostateczne zasoby i stan infrastruktury sportowej i kulturowej,
- niezadowalający stan czystości rzeki Bug,
- mała estetyka zabudowy niektórych gospodarstw,

- znaczne bezrobocie,
- stosunkowo małe dochody mieszkańców,
- podupadające rolnictwo (niskie ceny płodów rolnych),
- malejące poczucie bezpieczeństwa (brak komisariatu w gminie),

4. Analiza zasobów miejscowości

Diagnoza aktualnej sytuacji		Wizja stanu docelowego	
Co wyróżnia miejscowość?	- atrakcyjne mało skażone środowisko przyrodnicze - unikalne wartości przyrodnicze rzeki Bug - życzliwy stosunek mieszkańców do turystów i osób wypoczywających	Co ma ją wyróżniać?	- czyste środowisko - duża kultura ekologiczna mieszkańców i wypoczywających turystów - czysty Bugu pozwalający jego wykorzystanie do rozwoju rekreacji i sportów wodnych - szeroki zakres usług na rzecz wypoczywających i turystów, - bogata oferta agroturystyczna - infrastruktura turystycznego
Jakie pełni funkcje?	- turystyczne i wypoczynkowe - rolnicze	Jakie ma pełnić funkcje?	- turystyczne i wypoczynkowe (aktywna, przygodowa, alternatywna, wodna, biznesowa) - rolnicze – rolnictwo ekologiczne i specjalistyczne w zespołach producenckich”
Kim są mieszkańcy?	- rolnikami - pracującymi poza rolnictwem (stolarstwo, ciesielstwo, budownictwo) - emerytami, - młodzieżą	- Kim winni być mieszkańcy?	- nowoczesnymi i efektywnymi rolnikami gospodarującymi również w zespołach produkcyjnych na gospodarkę ekologiczną - zaangażowanymi i aktywnymi społecznie i gospodarczo, czerpiącymi z tradycyjnego zaangażowania mieszkańców - podnoszący poziom swojego wykształcenia i przygotowania zawodowego - troszczącymi się o czystość i estetykę swoich gospodarstw i miejscowości
Z czego się utrzymują?	- praca w rolnictwie i poza nim, wyjazdy zarobkowe, w tym poza miejscowość i nasz kraj, - usługi turystyczne - emerytury	Z czego mają się utrzymywać?	- z własnej działalności (usługi budowlane) - rolnictwo wyspecjalizowane lub ekologiczne, - agroturystyka i usługi turystyczne

Jak są zorganizowani mieszkańcy?	- zebrania ogólnowiejskie, - wspólnota gruntowa - działalność OSP, - koło gospodyń wiejskich	W jaki sposób mają być zorganizowani?	- wyższa frekwencja i zorganizowanie mieszkańców w sprawy swojej miejscowości i osób wypoczywających - konsekwentna działalność i zaangażowanie w podejmowaniu własnych zadań na rzecz rozwoju własnego środowiska, gminy i powiatu - koła zainteresowań przy świetlicy wiejskiej
W jaki sposób mieszkańcy rozwiązują problemy?	- sporadyczne zebrania wiejskie, okazjonalne - interwencja u władz gminnych	W jaki sposób mają być rozwiązywane problemy	- skoordynowane, planowane zebrania z wypracowaniem konkretnych wniosków i sposobów ich realizacji - współpraca z samorządami przy zaangażowaniu radnego i większego zaangażowania OSP - wnoszenie własnych prac społecznych
Jak wygląda nasza miejscowość?	- zwarta, z kilkoma wolnymi przestrzeniami do zabudowy - niezbyt estetyczne niektóre gospodarstwa	Jaki ma wyglądać miejscowość?	- bardziej uporządkowany i zagospodarowany stan zabudowań oraz ich estetyka i czystość (zieleń, kwiaty) - przyjezdnie turyście (oznakowanie)
Jaki jest stan środowiska?	- niemal czyste, nieskażone środowisko - zbyt małe przestrzeganie i egzekwowanie „Regulaminy utrzymania czystości i porządku na terenie gminy”	Jaki ma być stan środowiska?	- większa świadomość i kultura ekologiczna mieszkańców, ośrodków wypoczynkowych, osób wypoczywających i turystów - wyższy poziom usług związanych ze zleconym utrzymaniem czystości i wywozu śmieci
Jakie jest rolnictwo?	- małe, rozdrobnione gospodarstwa rodzinne - nieliczne gospodarstwa specjalistyczne, brak zespołów producenckich i gospodarstw ekologicznych	Jakie ma być rolnictwo?	- innowacyjne - agroturystyczne - ekologiczne - rozwinięta produkcja specjalistyczna w hodowli zwierzęcej i mlecznej (przy zakładanej zwiększonej opłacalności w oparciu o pasze własne)
Jakie są powiązania komunikacyjne?	- słabe, praktycznie brak powiązania wzdłuż doliny nadbużańskiej (północ-południe) - słaby stan dróg gminnych i powiatowych niedostatek parkingów, za-	Jaka ma być komunikacja?	- dopasowana funkcjonalność komunikacji do potrzeb mieszkańców, jak i turystów - poprawiony stan nawierzchni dróg

	tok, zadaszeń turystycznych, ścieżek rowerowych, niedostatek parkingów, planów i map turystycznych, słabe oznakowanie ciekawych atrakcji turystycznych, słabe oświetlenie		
Jaka jest promocja i informacja o miejscowości?	- mimo pewnej poprawy słaba, niewystarczająca - rozdrobniona i prowadzona w zbyt małym promieniu	Jaka powinna być promocja i informacja?	- zdecydowanie intensywniejsza niż obecnie, - docierająca na różnego rodzaju targi do dużych miast a nawet zagranicę,

5. Plan działania

Lp.	Nazwa działania	Okres realizacji	Orientacyjny koszt (zł)
1	Remont remizy OSP z adaptacją części pomieszczeń na świetlicę wiejską oraz urządzenie placu zabaw dla dzieci i boiska sportowego na placu przyległym do OSP	2009-2010	350 000
3	Budowa chodnika wzdłuż drogi powiatowej, biegnącej przez miejscowość.	2012	150 000
4	Opracowanie i budowa infrastruktury towarzyszącej tras rowerowych i szlaków konnych	2014	50 000
5	Remont drogi gminnej Borsuki w kierunku Konstantynowa	2015-2016	500 000

6. Opis planowanych inwestycji

Remont i modernizacja OSP polegać będzie na gruntownym remoncie istniejącego budynku z wyznaczeniem części pomieszczeń z przeznaczeniem na świetlicę wiejską. Budynek zostanie przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, a do świetlicy zostaną zakupione podstawowe wyposażenia przeznaczone do użytku mieszkańców i turystów.

Budowa placu zabaw przy OSP polegać będzie na zaprojektowaniu przestrzeni placu oraz na zakupie i montażu bezpiecznej infrastruktury, jednocześnie

planuje się budowę boiska z podstawową infrastrukturą oraz ogrodzenie terenu OSP.

Budowa chodnika wzdłuż drogi powiatowej przebiegającej przez wieś polegać będzie na położeniu kostki brukowej po jednej ze stron jezdni.

Budowa tras rowerowych i konnych obejmie wyznaczenie, uzgodnienia, oznakowanie, budowę małych przystanków odpoczynku, małych prac budowlanych a przede wszystkim porządkujących trasę.

Remont drogi gminnej w kierunku Konstantynowa polegać będzie na położeniu dywanika asfaltowego na istniejącą część brukową oraz utwardzeniu pozostałej części drogi.

Planowane zadania rozwoju Borsuk postępować będzie etapami przy wiodącym zaangażowaniu samorządu terytorialnego gminy Sarnaki, mieszkańców wsi w postaci prac społecznych oraz zaangażowaniu finansowym Wspólnoty Gruntowej wsi Borsuki.

Przewodniczący Rady Gminy

Wiesław Popławski